Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Dergisi
Temmuz 2026 (2), 832-859

Bilgi Uçurma Davranışı Çalışmaları Üzerine Bir Tartışma: Tccm Protokolü Üzerinden Sistematik Literatür Taraması

Selin ÇALIŞKAN SÜMER[1], Onur DİRLİK[2]

Bilgi Uçurma Davranışı Çalışmaları Üzerine Bir Tartışma: Tccm Protokolü Üzerinden Sistematik Literatür Taraması

A Discussion on Whistleblowing Behavior Studies: A Systematic Literature Review Through The Tccm Protocol

Öz

Bu çalışma, bilgi uçurma (whistleblowing) alanındaki uluslararası akademik yazını PRISMA protokolü ve TCCM (Teori, Bağlam, Özellikler, Metodoloji) çerçevesinde sistematik olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Scopus veri tabanından elde edilen ve dahil etme kriterlerini karşılayan 80 makale; teorik çerçeveler, bağlamsal özellikler, metodolojik yaklaşımlar ve değişken kategorileri açısından analiz edilmiştir. Bulgular, 2016–2025 yılları arasında bilgi uçurma araştırmalarının belirgin bir artış eğilimi sergilediğini ortaya koymaktadır. Teorik açıdan davranışsal ve psikolojik modeller ön plana çıkmaktadır. Coğrafi olarak çalışmaların büyük çoğunluğu ABD ve Endonezya'da yoğunlaşmaktadır. Değişkenler açısından bilgi uçurma niyetinin fiili davranışa kıyasla çok daha sık çalışıldığı görülmüştür. Çalışma, literatürdeki boşlukları tespit ederek gelecekteki araştırmalara yönelik bir gündem sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bilgi uçurma, sistematik literatür taraması, TCCM, PRISMA, örgütsel etik

Abstract

This study aims to systematically examine the international academic literature on whistleblowing behavior within the PRISMA protocol and the TCCM (Theory, Context, Characteristics, Methodology) framework. Eighty articles retrieved from the Scopus database were analyzed in terms of theoretical frameworks, contextual characteristics, methodological approaches, and variable categories. The findings reveal a notable upward trend in whistleblowing research between 2016 and 2025. Theoretically, behavioral and psychological models are predominant. Geographically, studies are concentrated primarily in the United States and Indonesia. Regarding variables, whistleblowing intention is studied far more frequently than actual whistleblowing behavior. The study identifies gaps in the existing literature and presents a future research agenda for the field.

Keywords: Whistleblowing, systematic literature review, TCCM framework, PRISMA, organizational ethics

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Paper Type: Research Article

Bu çalışma Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde, danışmanlığını Doç. Dr. Onur DİRLİK'in yürüttüğü Selin ÇALIŞKAN SÜMER tarafından yazılan "Örgütlerde Bilgi Uçurma (Whistleblowing) Niyeti: Adalet Duyarlılığı, Mesleki Ahlaki Cesaret ve Misilleme Korkusunun Bütüncül Bir Modeli" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

[1]Araştırma Görevlisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal Araştırmalar ve Yenilik Enstitüsü, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, SBE, İşletme Doktora Programı, selncaliskan@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-2170-2813

[2]Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, onur@ogu.edu.tr, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-7045-0774

Makale Gönderim Tarihi: 20.03.2026
Makale Kabul Tarihi: 24.06.2026

1. Giriş

İş dünyasında örgütlerde yaşanan etik dışı uygulamaların olması ve bu uygulamaların gün yüzüne çıkması örgütlerin mali, hukuki, sosyal yönden itibarını zedelemektedir. Zedelenen itibarın toplum nezdinde düzeltilmeye çalışılması oldukça zor ve maliyetlidir. Özellikle teknolojinin bu kadar gelişmiş olması, haber kaynaklarının çoğalması, sosyal görünürlüğün artmasıyla birlikte örgütlerde etik uygulamalar eskisinden çok daha fazla önem kazanmıştır. Bu durumun en güncel ve çarpıcı örneklerinden biri olan 2021 yılındaki Facebook skandalı, kurum çalışanı Frances Haugen'in gerçekleştirdiği bilgi uçurma (whistleblowing) eylemiyle dünya gündeminde geniş yankı bulmuştur. Haugen tarafından ifşa edilen belgeler, dijital çağın sunduğu bilgi paylaşım hızı ve toplumsal görünürlük gücüyle birleşerek, örgütü küresel ölçekte ciddi bir krizle karşı karşıya bırakmış ve etik dışı uygulamaların kurumsal itibar üzerindeki yıkıcı etkisini kanıtlamıştır. Örnekte ifade edilen bilgi uçurma (whistleblowing) davranışı, bir örgüt üyesinin örgüt içerisindeki etik dışı uygulamaları engelleyebilmek adına, bu uygulamaları ilgili mercilere bildirmesidir (Cemaloğlu ve Akyürek, 2017). Bilgi uçurma davranışı çalışanların toplumsal etik değerlerini savunmayı ifade eden iş ahlakı, hesap verilebilirlik gibi kavramlarla yakından ilişkili olan bir davranıştır (Yıldız ve Tani, 2018).

Bilgi uçurma davranışının tüm bu karmaşık boyutları ve bireysel, örgütsel, kültürel faktörlerle etkileşimi, bu kavramı hem teorik hem de pratik açıdan incelemeye değer kılmaktadır. Özellikle son yıllarda artan kurumsal skandallar, yasal düzenlemelerin gelişimi ve şeffaflık taleplerinin güçlenmesiyle birlikte bilgi uçurma, akademik literatürde giderek daha fazla ilgi gören bir araştırma konusuna dönüşmüştür (Edirisinghe vd., 2025). Bununla birlikte, söz konusu literatürün sistematik bir biçimde incelenmesi ve mevcut teorik çerçevelerin, yöntemsel eğilimlerin ve bağlamsal örüntülerin bütüncül olarak değerlendirilmesi ihtiyacı, alanda yapılan tartışmalar incelendiğinde karşımıza çıkmaktadır.

Örneğin ilgili literatürde (whistleblowing) bilgi uçurma niyeti (intention), gerçek davranışa ulaşıp ulaşmadığı tartışma meselesidir (Fischer vd., 2024; Fischer ve Gollwitzer, 2023). Bu aslında alandaki çalışmaların metodolojisine yönelik bir tartışmayı da beraberinde getirmektedir. Çoğu araştırma, anketler ve senaryolar üzerinden kişilerin ihbar niyetlerini ölçmektedir. Ancak ihbar niyeti ile gerçek ihbar davranışı arasında bir bağlantı olsa da her niyet davranışa dönüşmeyebilir. Senaryo bazlı çalışmaların, kişilerin kendilerini sosyal normlara uygun gösterme eğilimi ihbar oranlarını abarttığı savunulmaktadır (Fischer ve Gollwitzer, 2023). Araştırmacılar, niyetin her zaman davranışa dönüşmediğini ve bu iki kavramın farklı ele alınması gerektiğini tartışmaktadır (Chang vd., 2017; Manesh vd., 2024; Antoh vd., 2024). Buradaki tartışmaların temel noktası metodoloji ve ölçümleme üzerinedir (Elsalem vd., 2025). Bu sebeple bu çalışmada alandaki çalışmaların metodolojik çeşitliliği ve dağılımı incelenecektir.

Bilgi uçurma davranışı ile ilgili yapılan çalışmalarda bir diğer önemli mevzu ise bilgi uçurma davranışını tetikleyen sebeplerin anlaşılmasıdır (Achyani vd., 2025; Iwai vd., 2021). Bazı araştırmalar kişilik özelliklerine vurguyu sıklıkla yaparken, kişilik özelliklerinin hiçbir anlamlı etkisi olmadığını savunan çalışmalara da rastlamak mümkündür (Fischer vd., 2024). Bu tutarsızlıkları çözmek için yeni teorik çerçeveler ve modellere ihtiyaç vardır. Alanın henüz ampirik çalışmalara ihtiyaç olduğunu söylemek mümkündür. Bu kapsamda alandaki teorik dağılımı bilmek ve teorik bakış açısını genişletecek tartışma yazılarını sunmak gerekmektedir.

Örgütler, skandalların ve yasal cezaların önüne geçmek için çalışanların sorunları kurum dışına taşımadan önce kurum içine bildirmesini teşvik etmek isterler. Bilgi uçurma toplum ve kurum için faydalı bir eylem olarak görülse de bilgi uçuranlar genellikle işten atılma, dışlanma, mobbing, zihinsel sağlık sorunları ve ailevi krizler gibi çok ağır bedeller öderler (Edirisinghe vd., 2025). Bu sebeple kurumların bilgi uçuranları korumak için uyguladığı politikaların her zaman işe yarayıp yaramadığı tartışmalıdır. Bu sebeple bilgi uçurma davranışının öncül ve ardılları ile onu etkileyen değişkenler tespit

edilmeli ve alandaki tartışmaların derinleşmesi için holistik bir bakış açısı ile değerlendirilmesi gerekmektedir.

Alanın bir diğer önemli tartışma konusu da bağlamdır. Özellikle kültürel farklılıkların bu sosyolojik fenomeni nasıl etkilediğinin anlaşılması gerekmektedir. Örneğin, uyum kodunun yüksek olduğu toplulukçu kültürler ile bireyci kültürler arasındaki farklılıkların hâlâ yeterince sınanmadığı alanlardan sıkça bahsedilmektedir (Edirisinghe vd., 2025). Bu sebeple çalışmaların gerçekleştiği ülkelerin bilinmesi, bu alanda biriktirilmiş veri ve bilginin ağırlıklı olarak hangi kültürel kaynaktan alındığının anlaşılması için önemlidir.

Bu çalışma, bilgi uçurma (whistleblowing) literatürüne üç temel boyutta katkı sağlamayı hedeflemektedir. Metodolojik açıdan, PRISMA ve TCCM protokollerinin birlikte uygulandığı bütünleşik bir sistematik inceleme çerçevesi sunulmakta; böylece alandaki şeffaflık, tekrarlanabilirlik ve metodolojik titizlik standartları güçlendirilmektedir (Moher vd., 2009). Teorik açıdan, literatürdeki parçalı teorik yapılar (davranışsal, kurumsal, sosyo-etik vb.) S-O-R (Uyarıcı-Organizma-Tepki) modeli çerçevesinde bütünleştirilerek değişkenler arasındaki ilişkilerin yapısal dinamikleri kapsamlı bir şekilde çözümlenmektedir. Pratik açıdan ise, tespit edilen literatür boşlukları üzerinden yapılandırılmış bir gelecek araştırmalar gündemi sunularak hem araştırmacılara hem de kurumsal yönetim süreçlerini iyileştirmek isteyen uygulayıcılara somut bir yol haritası sağlanmaktadır.

Bu katkılar doğrultusunda çalışma, bilgi uçurma alanındaki mevcut uluslararası literatürü PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) seçim protokolü ve TCCM (Theory, Context, Characteristics, Methodology) analiz protokolü çerçevesinde sistematik biçimde incelemeyi amaçlamaktadır. Moher vd. (2009) tarafından geliştirilen PRISMA protokolü, sistematik literatür taramalarında şeffaflık ve güvenilirlik sağlamak amacıyla yaygın biçimde kullanılmaktadır. Parthasarathy ve Gupta (2017) tarafından geliştirilen TCCM analiz protokolü ise, geleneksel literatür taramalarının aksine, bir çalışma alanını dört temel boyutta derinlemesine inceleyerek akademik güvenilirliği artırmaktadır. Bu doğrultuda, Scopus veri tabanından elde edilen ve dahil etme kriterlerini karşılayan 80 makale sistematik olarak analiz edilmiş, elde edilen bulgular ışığında literatürdeki boşluklar tartışılarak gelecekteki çalışmalara yönelik öneriler geliştirilmiştir.

2. Bilgi Uçurma Kavramı

Uluslararası literatürde whistleblowing olarak geçen bu kavram Türkçe alanyazında bilgi uçurma, ihbarcılık gibi isimlerle anılmaktadır. Literatüre 60'lı yıllarda giren bilgi uçurma kavramı (Kosa, 2019), örgüt üyelerinin, örgütün kontrolünde olan etik dışı faaliyetleri, yetkili mercilere ifşa etmesini ifade etmektedir (Near ve Miceli, 1985). Yani, örgütün yasa dışı veya toplumun etik ilkelerine aykırı uygulamaların personel tarafından bilinçli bir şekilde bu uygulamaları engellemek amacıyla harekete geçmesidir (Baltacı, 2017). Bilgi uçurma davranışının farklı boyutları vardır (Park vd., 2008). Bu boyutlardan resmi bilgi uçurma personelin tanık olduğu yanlışın, örgütün formel kurallarına göre örgüt içerisindeki sorumlu kişilere bildirmesi; gayri resmi bilgi uçurma personelin tanık olduğu yanlış hakkında resmi olmayan yollarla örgüt içinde veya dışında paylaşımda bulunması; içsel bilgi uçurma, personelin yanlış hakkında örgüt içerisindeki yetkili mercileri bilgilendirmesi; dışsal bilgi uçurma ilgili yanlış olay hakkında basına, polise, sivil toplum örgütleri vb. gibi kurumlara haber verilmesini ifade eder; ayrıca personel şahit olduğu yanlış hakkında bilgilendirmeyi kimliğini gizli tutarak veya kimliğini açıklayarak yapabilir (Aykanat ve Vural, 2019).

Personelin içinde bulunduğu kurumda, toplum değerlerine veya yasalara aykırı olarak gördüğü kurumun yanlışlarına dur demesi, konu hakkında ilgili mercilere açıklama yapması, kısaca bilgi uçurma davranışında bulunması son derece zordur. Dolayısıyla, kişiden kişiye bilgi uçurma davranışı farklılık göstermekte olup bu davranışın pek çok faktörden etkilendiği gözükmektedir. Bilgi ifşası

(whistleblowing) sürecini etkileyen temel faktörler; toplumsal ve bireysel algıları şekillendiren kültürel/etik unsurlar, ağır cezalarla karşılaşma endişesinden kaynaklanan misilleme korkusu, kurumun politikaları ile yasal düzenlemelerini içeren yapısal faktörler ve çalışanın kurumsal bağlılığı gibi psikolojik etkenler olarak sınıflandırılabilir (Kosa, 2019). Dungan vd. (2015)'e göre ise bilgi uçurma davranışı kişinin hakkaniyet ile sadakat algısı arasında ikilem yaşamasına neden olmaktadır. Kişinin bir yanlışı düzeltmek ve adaleti sağlamak amacı varsa bilgi uçurma eylemi artar; ancak kişinin üyesi olduğu örgüte çok fazla bağlılık bu eylemi baskılayabilir. Önemli bir diğer faktör ise güç mesafesidir: kişinin içinde bulunduğu örgütün otoritesine yakın veya uzak olması bilgi uçurma eğilimini etkilemektedir (Batolas vd., 2023). Bilgi uçurma davranışını sadece kişilik özellikleri etkilemez. Aynı zamanda, kişinin içinde bulunduğu örgütün kültürü, yani örgütsel etik iklim, örgüt içinde verilen iletişim eğitimleri, örgütün yönetim tarzı, örgütü yöneten liderin stili gibi pek çok dışsal etmenlerden de etkilenmektedir (Mrowiec, 2022).

Bilgi uçurma eylemi sanıldığı kadar kolay bir eylem değildir. Çünkü, bilgi uçuran kişiler misilleme korkusuyla karşı karşıya kalır ve bilgi uçurma niyeti olsa bile bu niyetinden vazgeçebilir (Mesmer-Magnus ve Viswesvaran, 2005). Bilgi uçurma eyleminin sonucunda ise kişilerde psikolojik açıdan çok ciddi zararlar görülebilir. Kao vd. (2022)'ye göre bilgi uçuran kişilerde psikososyal etkiler görülmekte; yönetici tarafından gaslightinge uğramakta, travma sonrası stres bozukluğu, dışlama, yalnızlaştırma, tükenmişlik gibi psikolojik zorluklar yaşamaktadır.

3. Yöntem

Bu çalışma bilgi uçurma kavramını derinlemesine anlayabilmek ve literatürdeki boşlukları tespit edebilmek amacıyla yapılmaktadır. Bu nedenle bu çalışma için sistematik literatür taraması uygun görülmüştür. Ek olarak çalışma PRISMA protokolüne dayandırılmıştır. PRISMA protokolü sistematik araştırma yapabilmek için rehber niteliğinde kılavuz görevi görmektedir (Moher vd., 2009). Bu protokol araştırma makalelerinin tanımlama, tarama, uygunluk ve dahil etme kriterlerini özetleyen bir akış şeması ve literatür incelemelerinin nasıl yapılacağına dair talimatlar sunmuştur (Dhingra ve Jaiswal, 2025). Makalelerin seçilmesi ile incelenen alandaki mevcut literatürü sistematik bir şekilde analiz etmek, sentezlemek ve geleceğe yönelik bir araştırma gündemi oluşturmak amacıyla TCCM (Teori, Bağlam, Karakteristikler ve Metodoloji) çerçevesi kullanılmıştır.

Çalışmada iki protokolün bir arada kullanılmasının sebepleri ise ilk olarak bütüncül bir sentez kapasitesi oluşturma isteğidir. TCCM, literatürdeki bulguları parçalı bir yapıdan kurtararak kuramsal, bağlamsal ve yöntemsel unsurları tek bir entegre modelde birleştirme imkânı sağlar. Bu yapı aynı zamanda bize alandaki anahtar boşlukları belirleme fırsatı sunmaktadır. Gelecek çalışmalara yönelik tartışma yaratmada kullanılmaya başlanan bu iki protokol meşruiyeti ile birlikte beraberinde metodolojik titizliği ve şeffaflığı da garanti etmektedir (Dhingra ve Jaiswal, 2025). Bu protokole uygun literatür taraması sosyal bilimler alanında şimdiye kadar oluşturulmuş en büyük veri tabanı olan Scopus (Mishra vd., 2016) ile seçilmiştir.

Çalışmada tarama aralığı olarak son 10 yılın (2016–2026) tercih edilmesinin temel nedeni, bilgi uçurma (whistleblowing) literatüründeki en güncel teorik yaklaşımları, örgütsel uygulamaları ve günümüz araştırma eğilimlerini ortaya koymaktır. Son yıllarda özellikle dijitalleşme ve sosyal medya platformlarının yaygınlaşması, bilgi uçurma eylemlerinin toplumsal görünürlüğünü önemli ölçüde artırmıştır (Lazar, 2022). Bunun yanı sıra, AB Bilgi Uçurma Direktifi (2019/1937) gibi kapsamlı yasal düzenlemelerin yürürlüğe girmesiyle birlikte, bu alandaki ampirik çalışmalarda küresel ölçekte ciddi bir ivmelenme yaşanmıştır. Daha eski araştırmalar, günümüzün hızla değişen kurumsal, yasal ve teknolojik bağlamlarını yansıtmakta sınırlı kalabilmektedir. Bu doğrultuda inceleme son on yıllık dönemle sınırlandırılarak, güncel bilgi birikiminin sistematik biçimde değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

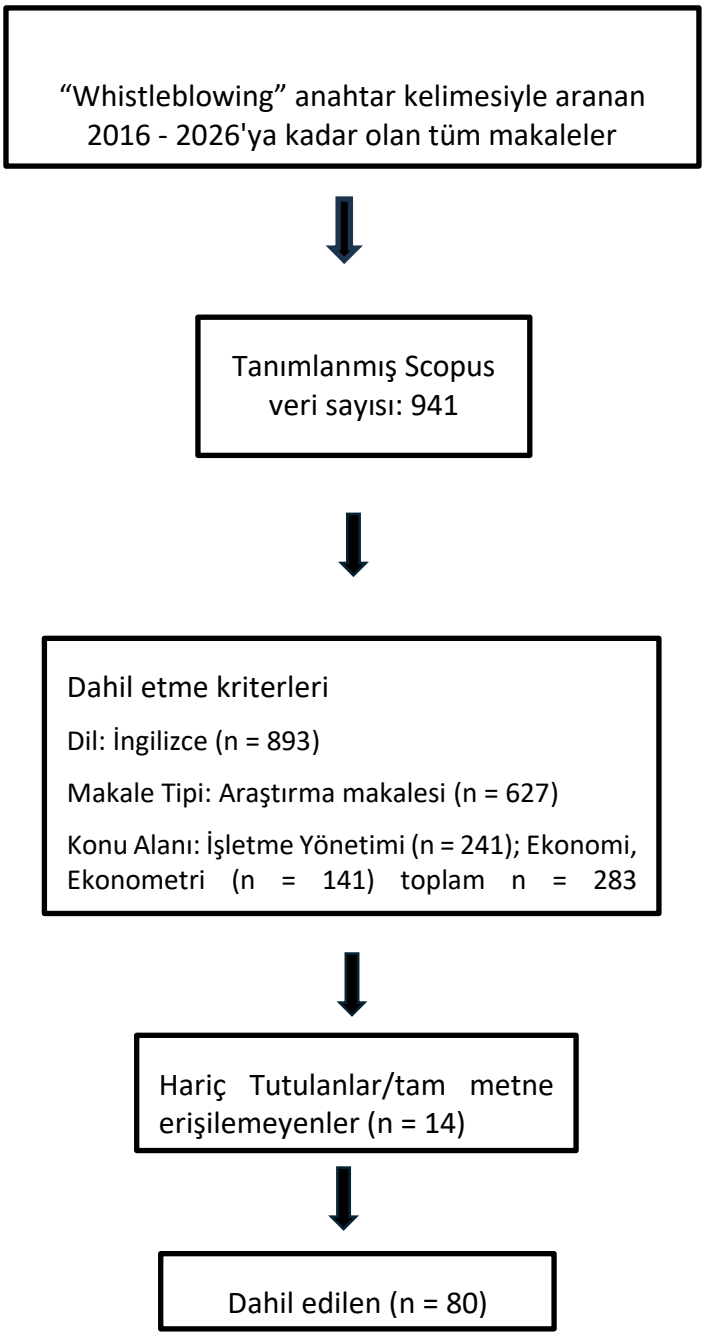
3.1. Tanımlama

Örgütlerde bilgi uçurma kavramını aydınlatmak için 18/02/2026 tarihinde Scopus veri tabanından tarama yapılmıştır. Literatür araması tarihi son on yılı kapsamaktadır. İlgili araştırmayı yapabilmek amacıyla "whistleblowing" kelimesi taranmıştır.

3.2. Tarama

Bu aşamada, çalışmalar önceden tanımlanmış anahtar kelimeye ve kriterlere göre tarama yapılmıştır. Bu kriterler Şekil 1'de açıkça belirtilmiştir ve sadece İngilizce, sadece araştırma makaleleri ve sadece İşletme Yönetimi ile Ekonomi, Ekonometri alanındaki, sadece erişime açık olan makaleleri içermektedir.

Şekil 1. PRISMA Akış Şeması

3.3. Uygunluk

Bu aşamada, seçilen çalışmaların uygunluğunu ve kalitesini, çalışma tasarımlarını, yöntemlerini ve tematik uygunluklarını inceleyerek değerlendirilmiştir. Seçilen makaleler çalışmanın kapsamındadır.

3.4. Dahil Etme

Şekil 1'de de görüldüğü üzere "whistleblowing" anahtar kelimesiyle ve kriterlere uygun olarak aratılan çalışmalar kapsamlı bir şekilde araştırılmıştır. Makaleler, 1) Teori, 2) Özellikler, 3) Bağlam ve 4) Metodoloji açısından gruplara ayrılarak incelenmiştir. Bu şekilde gruplayarak inceleme literatürde son derece yaygındır (Dhingra ve Jaiswal, 2025).

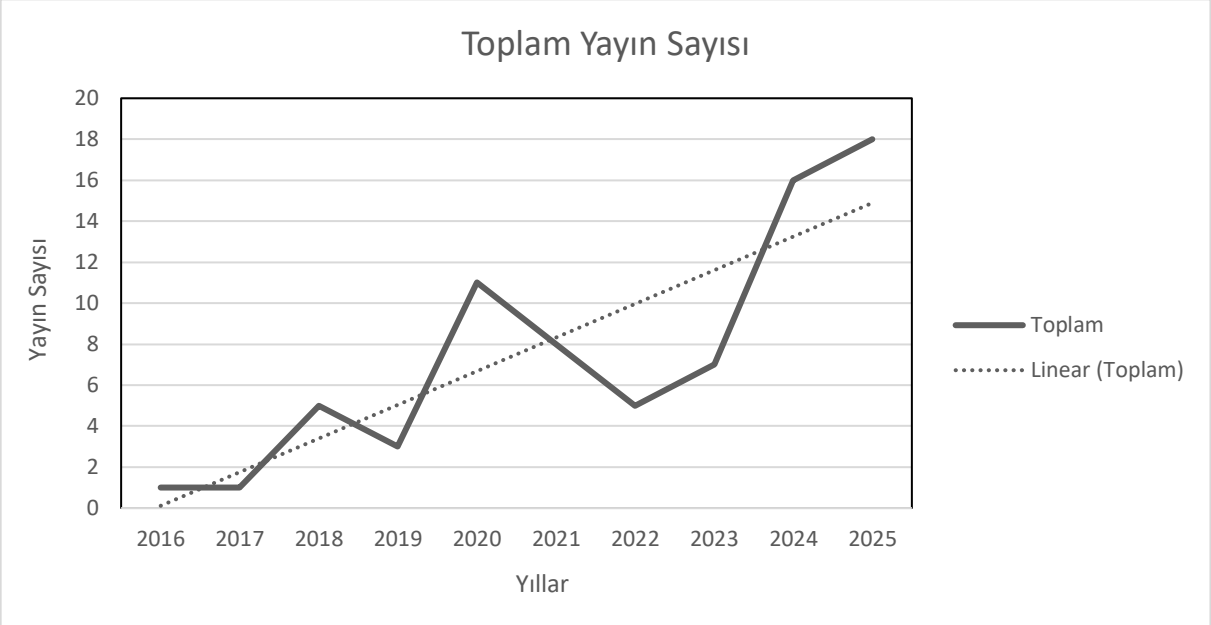
4. Bulgular

Scopus veri tabanında yapılan tarama sonucunda, belirlenen anahtar kelime ve filtreleme kriterlerine (son 10 yıl, İngilizce yayın dili) uyan toplam 94 makale tespit edilmiştir. Bu çalışmaların tam metin erişilebilirlikleri incelenmiş; teknik nedenlerle veya erişim kısıtlaması nedeniyle tam metnine ulaşılamayan 14 çalışma kapsam dışı bırakılmıştır. Sonuç olarak, araştırma verileri ulaşılabilir olan 80 makale üzerinden analiz edilmiştir.

4.1. Yayın Analizleri

Son on yılda (2016–2026) yukarıda belirtilen kriterlere uygun yayımlanan makaleler incelendiğinde ve Şekil 2'de görüldüğü üzere, yıldan yıla bilgi uçurma (whistleblowing) konusunun önem kazandığı görülmektedir. Özellikle 2025 yılında bilgi uçurma konusu, yayım açısından en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Yayın yılı analizi (Şekil 2) yalnızca 2016–2025 dönemini kapsamaktadır; 2026 yılı henüz tamamlanmamış olduğundan bu yıla ait veri nihai bir değer taşımamakta ve tamamlanmış yıllarla karşılaştırılması yanıltıcı bir trend izlenimi yaratabilecektir. Tarama kapsamında tespit edilen 2026 yılına ait 4 makale ise analize dahil edilmiş ve Ek 1'de listelenmiştir.

Şekil 2. Yıllara Göre Yayın Dağılımı (2016–2025)

4.2. Teori

Çalışmanın bu kısmında, analizi yapılan makalelerde kullanılan teoriler incelenmiştir. İnceleme sonucunda teoriler Tablo 2'de sunulduğu üzere gruplara ayrılmıştır.

İncelenen çalışmaların analiz sonuçları ve Şekil 3'te görüldüğü üzere, çalışmaların yaklaşık üçte biri (%30) bireysel davranışları açıklayan Davranışsal ve Psikolojik modelleri tercih etmiştir. Bunu, güç ve etik ilişkilerini irdeleyen Eleştirel Yaklaşımlar (%22,5) ile yapısal süreçlere odaklanan Kurumsal Teoriler (%20) takip etmektedir. Bu dağılım, literatürün hem bireysel hem de sistemsel düzeyde dengeli bir teorik derinliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Davranışsal ve psikolojik kategoride incelenen çalışmaların büyük bir çoğunluğu, teorik zemin olarak Planlı Davranış Teorisi'ni benimsemiştir. Ajzen (1991) tarafından geliştirilen bu teori; bireysel davranışların temel belirleyicileri olarak niyet ve tutumları vurgulamaktadır. Bilgi uçurma (whistleblowing) literatüründe bu yaklaşıma ek olarak, bireyin başkalarına fayda sağlamak amacıyla eylemde bulunmasını açıklayan Prososyal Davranış Teorisi (Penner vd., 2005) gibi kavramsal çerçevelerin de sıklıkla kullanıldığı saptanmıştır.

Literatürde bilgi uçurma kavramı kurumsal bazda açıklanmaktadır. Bu çalışmada kurumsal ve yönetsel teoriler olarak gruplanmıştır. Örgütlerin davranışlarını, ekonomik rasyonelitelerinin yanı sıra, bulundukları çevreye uyum sağlayarak gerçekleştirdiğini savunan kurumsal teori (DiMaggio ve Powell, 1983; Meyer ve Rowan, 1977); örgütlerin birbirleriyle etkileşim içinde olduğunu ifade eden sistem teorisi (Bertalanffy, 1973); örgütlerin birbirleriyle olan ihtiyaçlarını dikkat çeken kaynak bağımlılığı teorisi (Hillman vd., 2009); örgüt içi ahlaki ikilemlerin nasıl çözüleceğiyle ilgili olan örgütsel etik iklim teorisi (Victor ve Cullen, 1988) gibi pek çok örgüt işleyişini açıklayan teoriler de bilgi uçurma literatüründe sıklıkla kullanılmıştır.

Sosyo-Etik ve Kültürel grupta yer alan 12 makale; İslami etik, kültürel değerler, feminizm ve sosyal sözleşme teorilerini temel alarak konunun toplumsal ve değer merkezli boyutunu incelemiştir. Ekonomik ve Rasyonel gruptaki 10 makale ise; Oyun Teorisi, Rasyonel Seçim ve Vekalet/Hile kuramları üzerinden bireyin stratejik karar verme süreçlerine odaklanmıştır. Bu iki kategori, literatürün toplumsal normlar ile rasyonel stratejiler arasındaki dengesini yansıtmaktadır.

Tablo 1. Bilgi Uçurma Literatürünün TCCM Çerçevesi

Teori/Kavramsal Çerçeve	**Bağlam**	**Yöntem**	**Özellik**
• Planlı Davranış Teorisi • Kurumsal Teori ve Mantıklar • Oyun Teorisi ve Stratejik Karar Modelleri • Prosoyal Davranış ve Ahlaki Muhakeme Teorileri • Kaynak Bağımlılığı Teorisi • Feminist Teori • Örgütsel Adalet Teorisi • Foucault (Parrhesia, Güç-Bilgi)	• ABD • Endonezya • Norveç • Birleşik Krallık • Almanya • Hollanda • Suudi Arabistan • Katar • İtalya • Kıbrıs • Fransa • Kanada • Yunanistan • İrlanda • Güney Kore • Güney Afrika	**Veri Toplama Araçları:** • Anketler • Yarı Yapılandırılmış Mülakatlar • İkincil ve Arşiv Verileri • Doküman ve Metin Analizi • Senaryo Bazlı ve Lab. Deneyleri • Vaka Analizi **Veri Analizi Teknikleri:** • PLS-SEM ve CB-SEM • Regresyon Analizleri • Tematik ve Nitel İçerik Analizi	**Öncüller:** Etik liderlik, örgütsel destek, şeffaflık, eğitim düzeyi, para aşkı **Aracılar:** Psikolojik güvenlik, misilleme korkusu, kurumsal güven, etik yargı **Düzenleyiciler:** Cinsiyet, kıdem, yaş, eğitim düzeyi, şirket büyüklüğü, karlılık **Sonuçlar:**

• Judith Butler (Kırılganlık, Performativite) • Gömülü Kuram • S-O-R (Uyarıcı-Organizma-Tepki) • İslami İş ve Yönetim Etiği Modelleri	• Danimarka • Uganda • Kenya • Brezilya • Avustralya • Lüksemburg • Nijerya • Finlandiya • İsviçre • Sri Lanka • Romanya • Belçika	• Varyans Analizleri • Tanımlayıcı İstatistik • Doğrulayıcı Faktör Analizi	İçsel/dışsal ihbar niyeti, fiili raporlama, hilenin tespiti, finansal istikrar, misilleme

Tablo 2. Teorik Çerçevelerin Frekans Dağılımı

Teori / Kuramsal Çerçeve Adı	**Frekans**
Planlı Davranış Teorisi	9
Foucault (Parrhesia, Güç-Bilgi, Etik)	8
Judith Butler (Kırılganlık, Performativite)	7
Kurumsal Teori ve Mantıklar	7
Gömülü Kuram	6
Sosyal Bilişsel ve Sosyal Normlar Teorileri	6
S-O-R (Uyarıcı-Organizma-Tepki)	5
İslami İş ve Yönetim Etiği Modelleri	4
Oyun Teorisi ve Stratejik Karar Modelleri	4
Prosoyal Davranış ve Ahlaki Muhakeme Teorileri	4
Rasyonel Seçim ve Davranışsal İktisat	3
Sistem Teorisi ve Dinamikleri	3
Hegemonya Teorisi (Laclau ve Mouffe)	3
Kaynak Bağımlılığı Teorisi	2
Feminist Teori ve Parrhesia	2
Örgütsel Adalet Teorisi	2
Diğer Teoriler (Hile üçgeni, temsil teorisi vb.)	9

**1 kere kullanılan teoriler "diğer teoriler" başlığı altında toplanmıştır.*

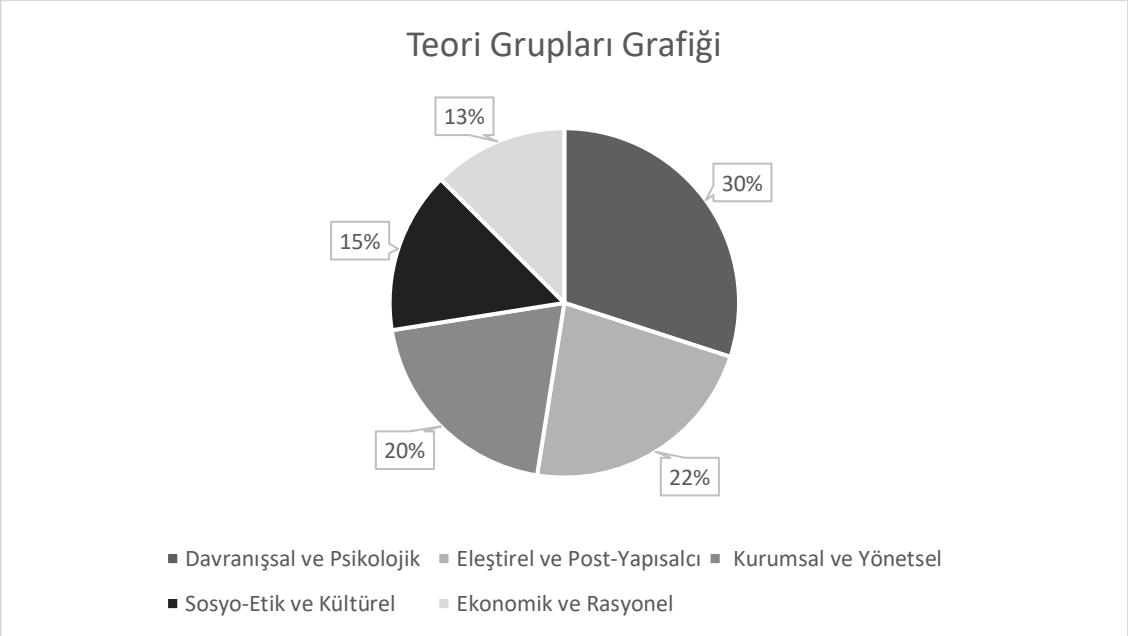
**S-O-R (Uyarıcı-Organizma-Tepki), teorik bir çerçeve olmaktan ziyade bu çalışmada değişkenlerin sınıflandırılmasına yönelik bir analiz modeli olarak kullanılmıştır.*

Tablo 3. Teori Grupları ve Alt Teoriler

Teori Grubu	**Alt Teoriler ve Sıklıkları**	**Toplam**
Davranışsal ve Psikolojik	PDT (9), Sosyal Bilişsel/Normlar (6), Prosoyal Davranış (4)	19
Eleştirel ve Post-Yapısalcı	Foucault (8), Judith Butler (7), Hegemonya Teorisi (3)	18
Kurumsal ve Yönetsel	Kurumsal Teori/Mantıklar (7), Gömülü Kuram (6), Sistem Teorisi (3)	16
Sosyo-Etik ve Kültürel	İslami Etik (4), Değerler/Kültür (4), Feminizm (2), Sosyal Sözleşme (2)	12
Ekonomik ve Rasyonel	Oyun Teorisi (4), Rasyonel Seçim (3), Vekalet/Hile (3)	10
Değişken Sınıflandırma Modeli	S-O-R (Uyarıcı-Organizma-Tepki) (5)	5

**Bazı makaleler birden fazla teorik çerçeve kullandığından, toplam frekans değerleri analiz edilen makale sayısını aşabilmektedir.*

Şekil 3. Teori grupları grafiği

4.3. Bağlam

Literatürdeki çalışmaların coğrafi dağılımı incelendiğinde, araştırmaların en fazla Amerika Birleşik Devletleri'nde (11) gerçekleştirildiği görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'ni Endonezya (9) takip etmekte; Norveç (6), Birleşik Krallık (6), Almanya (4), Hollanda (4) ve Suudi Arabistan (4) ise benzer düzeylerde katkı sunmaktadır. Katar (3), İtalya (3), Kıbrıs (3), Fransa (2), Kanada (2), Yunanistan (2) ve İrlanda (2) çalışma yapılan ülkeler arasında yer almaktadır. Literatürde bilgi uçurma (whistleblowing) konusunun, Enron ve Facebook gibi kurumsal skandalların ardından Amerika'da daha görünür ve yaygın bir araştırma alanı hâline geldiği görülmektedir. Norveç, Birleşik Krallık, Hollanda gibi ülkelerde konu daha çok bireysel haklar bağlamında ele alınırken, Endonezya'da ise kurumsal şeffaflık ve etik tartışmaları çerçevesinde katkı sağlandığı anlaşılmaktadır.

Şekil 4. Ülkelere göre makale dağılımı haritası

4.4. Yöntem

Bu çalışma kapsamında incelenen makalelerde en çok vaka analizi (7) kullanılmış olduğu görülmektedir. Vaka analizini; PLS-SEM (5), karma yöntem (5), regresyon analizleri (5) takip etmektedir. Ardından, nitel doküman analizi (4), içerik analizi (3) gelmektedir. Görece az uygulanan literatür taraması (2), deney (2) gibi yöntemler bilgi uçurma literatüründe yerini almıştır. Bunun yanı sıra kullanılan diğer yöntemler ise Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4. Araştırma Yöntemlerinin Frekans Dağılımı

Araştırma Yöntemi	Frekans
Vaka Analizi (Nitel / Karşılaştırmalı / Özel Örnekler)	7
PLS-SEM (Nicel Analiz / SmartPLS)	5
Karma Yöntem (Anket, Mülakat ve Metin Analizi)	5
Regresyon Analizleri (Çoklu, Hiyerarşik, Lojistik, Poisson vb.)	5
Nitel Doküman İncelemesi / Analizi	4
Kavramsal Analiz / Teorik Çerçeve Geliştirme	4
Anlatı Analizi ve Mülakatları	4
Nitel Mülakat (Tematik, İçerik ve Yaşam Öyküsü)	4
İçerik Analizi (Hermeneutik, Argümantatif vb.)	3
Literatür Taraması	2
Kavramsal Tipoloji Geliştirme	2
Deneysel Tasarım / Laboratuvar Deneyi	2
Anket Yöntemi ve Tanımlayıcı İstatistik	2
Hukuki Analiz	2
Meta-Analiz	1
Delphi Metodu	1
Otobiyografik Analiz	1
Dinamik GMM Regresyon	1
Ordered Probit Regresyon	1
Kruskal-Wallis Analizi	1

4.5. Özellik

Bu kısımda, bilgi uçurma literatüründe kullanılan değişkenler analiz edilmiştir. Analiz edilen değişken S-O-R (Uyarıcı – Organizma – Tepki) modeline uyarlanmış ve ilgili model Şekil 5'te gösterilmiştir.

4.5.1. Uyarıcı

Uyarıcı, belirli bir anda bir bireyi veya bir kuruluşu etkileyebilecek dış faktörleri veya olayları ifade eder (Dhingra ve Jaiswal, 2025). Uyarıcı organizmayı tetikleyen iç ve dış faktörlerden oluşur (Salman, 2024). Literatür incelendiğinde elde edilen uyarıcılar; kurumsal, çevresel ve yasal, bilgi ve farkındalık temelli olarak üç kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler; kurumsal uyarıcılar: bilgi uçurma kanalları (7), örgütsel destek (7), etik liderlik (3), örgütsel adalet (2), yönetim kurulu yapısı (2); çevresel ve yasal uyarıcılar: yasal mevzuat ve politika çerçevesi (2), denetim baskısı (2), kurumsal sahiplik yapısı (2); bilgi ve farkındalık temelli uyarıcılar: etik eğitim/farkındalık programları (8), bilgi uçurma prosedürleri hakkındaki bilgi (2), gözlemlenen etik dışı davranış sıklığı (2) uyarıcılardan oluşmaktadır. Bilgi uçurma

kapsamında en sık kullanılan uyarıcılar eğitim/farkındalık programları (8), bilgi uçurma kanalları (7), örgütsel destek (7) olarak görülmektedir.

4.5.2. Organizma

Organizma örgütün veya bireyin uyarıcıların etkisiyle oluşan içsel süreç olarak tanımlanır (Salman, 2024). Aracı ve kontrol değişkenleri örgütlerin uyarıcıları yorumlama şekline göre örgütlerin tepkisine sebep olur (Dhingra ve Jaiswal, 2025).

4.5.2.1. Aracılar

Aracılar iki değişken arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Aracı değişken, bağımsız bir değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin altında yatan mekanizmayı açıklayan ve bu etkinin neden veya nasıl gerçekleştiğini ortaya koyan değişkendir (Baron ve Kenny, 1986). Bu kapsamda, bu çalışmada aracılar üç kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler bilişsel süreçler ve tutum, psikolojik durum, bireysel eğilimler olarak sınıflandırılmıştır. Bilişsel süreçler ve tutum kategorisinde bireyin ahlaki muhakeme düzeyi (7), davranışa yönelik öznel normlar (5) ve algılanan kontrol düzeyi (3) yer almaktadır. Psikolojik durum kategorisinde misilleme korkusu ve korunma algısı (8), psikolojik güvenlik (3), pişmanlık algısı (2), grup bağlılığı algısı (2); bireysel eğilimlerde ruhsal zekâ/duygusal zekâ (3) yer almaktadır. Bilgi uçurma konusunda aracı olarak konumlanan en sık kullanılan değişkenler misilleme korkusu ve korunma algısı (8), bireyin ahlaki muhakeme düzeyi (7) olarak görülmektedir.

4.5.2.2. Düzenleyiciler

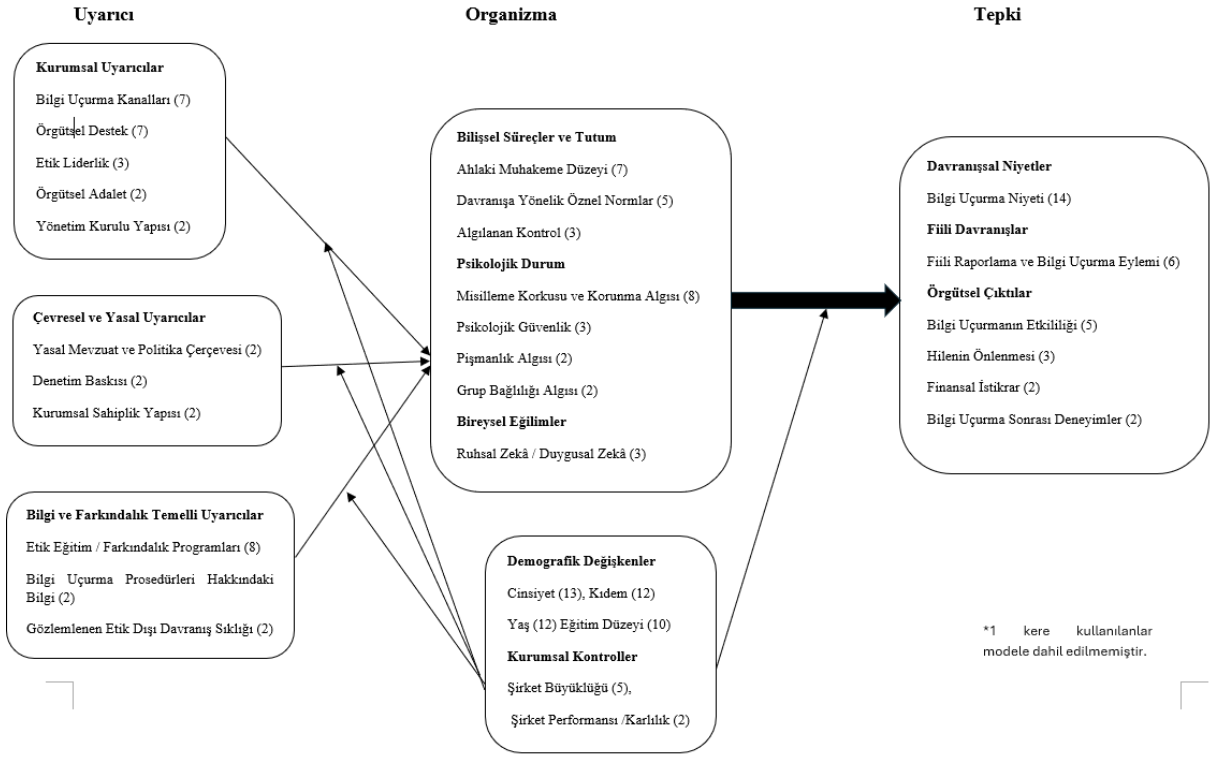
Bir düzenleyici değişken, bağımsız ve bağımlı değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü veya gücünü etkileyen nitel veya nicel bir değişkendir (Baron ve Kenny, 1986).

Bu çalışmada ise literatürde en sık kullanılan düzenleyiciler iki kategoriye ayrılmıştır. Demografik değişkenler kategorisi cinsiyet (13), kıdem (12), yaş (12), eğitim düzeyi (10); kurumsal kontroller kategorisi şirket büyüklüğü (5), şirket performansı/karlılık (2) değişkenlerini içermektedir.

4.5.3. Tepki

Tepki organizmanın aracı ve düzenleyicilerin etkisiyle, uyarıcılara verdiği yanıtı ifade eder (Dhingra ve Jaiswal, 2025). Bu çalışmada ise örgütlerde üç tepki gözlemlenmiştir. İlk olarak davranışsal niyetler: bilgi uçurma niyeti (14); fiili davranışlar kategorisinde: fiili raporlama ve bilgi uçurma eylemi (6); örgütsel çıktılar kategorisinde ise: bilgi uçurmanın etkililiği (5), hilenin önlenmesi (3), finansal istikrar (2), bilgi uçurma sonrası deneyimler (2) yerini almıştır. Şekil 5'te de görüldüğü üzere literatürde, tepki olarak ezici çoğunlukta bilgi uçurma niyeti (14) çalışıldığı tespit edilmiştir.

Şekil 5. S-O-R Modeli Çerçevesinde Bilgi Uçurma Değişkenleri

5. Sonuç

Bu çalışma, bilgi uçurma (whistleblowing) alanındaki uluslararası akademik yazını PRISMA protokolü çerçevesinde sistematik olarak incelemiş; Scopus veri tabanından elde edilen ve dahil etme kriterlerini karşılayan 80 makale analiz edilmiştir. Bulgular; teorik çerçeveler, bağlamsal özellikler, metodolojik yaklaşımlar ve değişken kategorileri olmak üzere dört temel boyutta değerlendirilmiştir. İlgili makaleler incelendiğinde, bilgi uçurma araştırmalarının 2016–2025 yılları arasında belirgin bir artış eğilimi sergilediği ve 2025 yılında zirveye ulaştığı görülmektedir; bu eğilim söz konusu alanın akademik ilgi açısından olgunlaşma sürecine girdiğine işaret etmektedir.

Teorik açıdan incelendiğinde, literatürde en yaygın çerçevenin davranışsal ve psikolojik modeller (%30) olduğu görülmektedir. Bu kategoride başta Ajzen (1991) tarafından geliştirilen Planlı Davranış Teorisi olmak üzere, bireyin başkasına fayda sağlamak amacıyla harekete geçmesini açıklayan Prososyal Davranış Teorisi (Penner vd., 2005) öne çıkmaktadır. Eleştirel yaklaşımlar (%22,5) ve kurumsal teoriler (%20) bunu izlemektedir. DiMaggio ve Powell (1983) ile Meyer ve Rowan (1977) tarafından geliştirilen kurumsal izomorfizm yaklaşımı, örgütlerin çevresel baskılara uyum süreçlerini açıklamak için bilgi uçurma bağlamında sıkça kullanılmaya devam etmektedir. Bu dağılım, literatürün hem bireysel karar alma süreçleri hem de kurumsal yapılar üzerinde dengeli bir teorik derinliğe sahip olduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgular, çalışmamızda önerilen S-O-R (Uyarıcı-Organizma-

Tepki) modelinin haklılığını ortaya koymaktadır. Zira bilgi uçurma davranışı, yalnızca bireysel bir karar (organizma) değil; örgütsel iklim, eğitimler (uyarıcılar) ve kurumsal yapılar arasındaki karmaşık etkileşimin bir sonucudur. Çalışmamız, bu parçalı teorik yapıyı bütünsel bir çerçevede birleştirerek literatürdeki teorik boşluğu doldurmaktadır.

Coğrafi bağlam açısından değerlendirildiğinde çalışmaların büyük çoğunluğunun Amerika Birleşik Devletleri (n=11) ve Endonezya (n=9) gibi ülkelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Amerika'da bilgi uçurma araştırmalarının, Enron ve Facebook gibi kurumsal skandalların ardından ivme kazandığı anlaşılmaktadır. Norveç, Birleşik Krallık ve Hollanda gibi Avrupa ülkelerinde konu daha çok bireysel haklar ve kurumsal bütünlük çerçevesinde ele alınmaktadır. Buna karşın toplulukçu değerlerin ve yüksek güç mesafesinin hâkim olduğu kültürlerde bilgi uçurma davranışını inceleyen çalışmaların oldukça sınırlı kaldığı görülmekte; bu durum literatürdeki önemli bir coğrafi boşluğa dikkat çekmektedir (Al-Thani ve Wright, 2026; Batolas vd., 2023). Son zamanlarda Türkiye'nin toplulukçuluktan bireyselliğe geçiş özelliğine sahip olduğu (Şah ve Şah, 2022) düşünüldüğünde bilgi uçurma çalışmalarının ülkemizde yaygınlaşması uluslararası literatürdeki boşluğa katkı sağlayacaktır.

Yöntemsel açıdan bakıldığında incelenen çalışmalarda vaka analizinin (n=7) en yaygın yöntem olduğu görülmektedir. PLS-SEM (n=5), karma yöntem (n=5) ve regresyon analizleri (n=5) onu izlemektedir. Bununla birlikte, çalışmaların büyük çoğunluğunun kesitsel tasarımlara dayandığı ve boylamsal çalışmaların son derece sınırlı kaldığı dikkat çekmektedir (Aldossari, 2025; Aprile vd., 2025). Bu metodolojik kısıtlılık, nedensellik ilişkilerinin kurulmasını güçleştirmekte ve bilgi uçurma davranışının zaman içindeki değişiminin izlenmesini engellemektedir. Elde edilen bulgulara göre neden – sonuç ilişkisinin tam anlaşılabilmesi ve bilgi uçurma kavramının zaman içinde değişimin gözlemlenebilmesi için boylamsal çalışmaların yaygınlaşması gerekmektedir.

Değişkenler açısından elde edilen bulgular S-O-R (Uyarıcı–Organizma–Tepki) modeli çerçevesinde değerlendirilmiştir. Uyarıcılar arasında etik eğitim ve farkındalık programları (n=8), bilgi uçurma kanalları (n=7) ve örgütsel destek (n=7) en sık incelenen unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Organizma düzeyinde ise misilleme korkusu ve korunma algısı (n=8) ile bireyin ahlaki muhakeme düzeyi (n=7) belirleyici aracı değişkenler olarak tespit edilmiştir. Bu bulgular, misilleme korkusunun bilgi uçurma niyetini baskıladığına işaret etmektedir. Tepki boyutunda ise bilgi uçurma niyetinin (n=14) fiili bilgi uçurma davranışına (n=6) kıyasla çok daha sık çalışıldığı görülmektedir. Bu eğilim, niyet ile davranış arasındaki boşluğu kapatacak araştırmalara duyulan ihtiyacı gün yüzüne çıkarmaktadır.

Çalışmanın bulguları, örgütsel düzeyde politika belirleyiciler ve yöneticiler için önemli pratik çıktılar sunmaktadır. Çalışmada en sık karşılaşılan aracı değişkenin misilleme korkusu olması, kurumların yalnızca bilgi uçurma kanalları açmasının yeterli olmadığını; eş zamanlı olarak psikolojik güvenliği tesis edecek sıfır toleranslı misilleme karşıtı politikalar geliştirmeleri gerektiğini göstermektedir. Ayrıca, etik eğitim ve farkındalık programlarının en baskın uyarıcılar olarak öne çıkması, kurumların personeli pasif birer gözlemci olmaktan çıkarıp aktif birer etik savunucusu haline getirmesi için eğitim bütçelerini bu alana yönlendirmelerinin stratejik önemini kanıtlamaktadır. Elde edilen S-O-R tabanlı bu yol haritası, kurumların kriz ve skandallarla karşılaşmadan önce içsel şeffaflık kültürünü proaktif bir biçimde inşa etmelerine rehberlik edecektir.

Sonuç olarak, bu çalışma PRISMA protokolüne uygun olarak gerçekleştirilmiş olup çalışma kapsamında oluşturulan S-O-R modeli ile bilgi uçurma alanındaki mevcut literatürün teorik, metodolojik ve bağlamsal örüntülerini bütüncül bir perspektiften ele alarak gelecekteki araştırmalar için yol gösterici bir çerçeve ortaya koymaktadır. Bilgi uçurma; örgütsel şeffaflığın, etik kültürün ve hesap verebilirlik mekanizmalarının temel taşlarından biri olmaya devam etmektedir. Bu alandaki araştırmaların hem nitelik hem nicelik açısından güçlendirilmesi, özellikle boylamsal tasarımlar, farklı kültürel bağlamlar ve niyet-davranış boşluğunu kapatan çalışmalar aracılığıyla, bilgi uçurma olgusunun

daha bütünlüklü biçimde anlaşılmasına ve örgütsel hesap verebilirlik mekanizmalarının etkinleştirilmesine doğrudan katkı sağlayacaktır.

6. Gelecek Çalışmalara Öneriler

Çalışmanın bu kısmında analiz edilen makalelerdeki yazarların yönlendirmelerinden hareketle yapılan analizler doğrultusunda literatürdeki boşluklar ve gelecek çalışmalara önerilerden bahsedilmiştir.

Yöntem açısından incelendiğinde bilgi uçurma literatüründe dikkat çeken ilk husus çalışmaların büyük bir çoğunluğunun kesitsel verilerden oluşmasıdır (Aldossari, 2025; Aprile vd., 2025). İlgili literatürün boylamsal verilerle oluşturulabilecek çalışmalara ihtiyaç duyduğunu söylemek mümkün. Bunun yanı sıra çalışmaların derinlemesine analizi için nicel ve nitel karma yöntemlerin bir arada karşılaştırmalı yapılabileceği öngörülmektedir (Edirisinghe vd., 2025).

Teorik açıdan incelendiğinde, bilgi uçurma süreçlerinde öfke, empati gibi duyguların (Antoh vd., 2024), bilişsel ön yargıların (Bhardwaj ve Akkermans, 2024) rolünün araştırılması ilgili literatüre katkı sağlayabilir. Katkı sağlaması beklenen bir diğer husus, duygusal tanınma teorisiyle ilişkili, bilgi uçurma davranışından sonraki süreçlerde bireylerin örgüt içerisinde yaşadıkları dışlanma konusudur (Edirisinghe vd., 2025). Literatürde, tespit edilen bir eksiklik, bilgi uçuran kişilerin iç dünyasının, kişilik özelliklerinin, çeşitli kişilik teorileriyle açıklanmasıdır.

Bağlamsal açıdan incelendiğinde Şekil 4'te sunulduğu üzere, çalışmaların çok büyük çoğunluğu Amerika, Birleşik Krallık gibi ülkelerde yapılmıştır. Bahsi geçen ülkelerde bireysellik ön plandadır. İlgili çalışmaların toplulukçu, güç mesafesinin yakın olduğu ülkelerde de yapılması literatüre çeşitlilik katabilir (Olesen, 2025; Al-Thani ve Wright, 2026). Bilgi uçurma kavramı kâr amacı gütmeyen kuruluşlarda (Previtali ve Cerchiello, 2022) araştırılabileceği gibi; sektörler ve ülkeler arası karşılaştırmalar yapılabilir. Ayrıca gelişen teknolojilerle birlikte bilgi uçurmanın sosyal medyaya taşınabilmesi söz konusudur (Kenny, 2024). Bu nedenle sosyal medyadaki bilgi uçurma hareketleri araştırılabilir.

Değişkenler açısından incelendiğinde, çoğu çalışmalarda düzenleyici olarak kullanılan cinsiyet değişkeninin sadece cinsiyet olarak değil de katılımcıların aynı zamanda ırk, statü, mesleğine bakılarak ortak bir kümede değerlendirilebilir (Kenny ve Fanchini, 2025). Çalışmalarda karanlık üçlü genellikle şeytani yönüyle çalışılmıştır ancak direnç ve cesaret yönleriyle yani parlak taraflarıyla bilgi uçurma çalışabilir (Oelrich ve Chwolka, 2024). Bilgi uçuran kişilerin tanık olduğu suistimal türleri (Kaptein, 2022), yöneticiler üzerinde etkili olan gayri resmi/gizli danışmanların rolü (Hoekstra ve Talsma, 2021), kara koyun etkisi (Batolas vd., 2023), yöneticiden alınan geri bildirimin niteliği gibi değişkenler literatüre eklenebilir.

7. Kısıtlar

Bu çalışma kapsamında incelenen makaleler PRISMA protokolü/dahil etme kriterleriyle incelenmiştir. İncelenen makalelerin kriterleri; "whistleblowing" anahtar kelimesine sahip son 10 yılda yayımlanmış, araştırma makalesi türünde İngilizce diliyle yazılmış, tam metne erişilebilirliğe mümkün olmasıdır. Bahsedilen bu kriterler çalışmanın aynı zamanda kısıtlılığına neden olmaktadır.

EKLER

Ek 1. Analize Dahil Edilen Makalelerin Listesi

Ezeoha, A. E., vd.	2026	Nigeria and the Practice of Whistleblowing...	Yolsuzlukla Mücadele, Kamu Katılımı	Sosyal Sözleşme Yaklaşımı	İçerik Analizi ve Triangülasyon	Nijerya
Al-Thani, N., ve Wright, S.	2026	Whistleblowing in Emerging Financial Systems...	Katar Bankacılık Sektörü, Güven	S-O-R Framework, Prosocial Behavior	PLS-SEM ve Metin Analizi	Katar
Najla Al-Thani, Bilal El Salem, Steven Wright	2026	Whistleblowing effectiveness in Islamic and conventional banks: a comparative study of Qatar's financial sector	İfşa Etkililiği, Organizasyonel Kültür, Düzenleyici Baskı	Kurumsal Teori ve İslami Etik Muhakeme	Nicel Karşılaştırmalı Tasarım, Hiyerarşik Regresyon	Katar
Najla Al-Thani, Steven Wright	2026	Whistleblowing in Emerging Financial Systems: Model Development and Mixed-Methods Evidence from Banks in Qatar	İfşa, Katar, Bankacılık, Anonimlik, Yönetişim	S-O-R (Stimulus-Organism-Response) ve Prososyal Davranış Teorisi	Karma Yöntem (Anket ve Nitel Metin Analizi), PLS-SEM	Katar
Mir Djawadi, B., vd.	2025	I don't believe you: Misperceptions...	Norm Yanılsamaları, Sosyal Bilgi	Sosyal Normlar Teorisi (Bicchieri)	Anket ve Laboratuvar Deneyi	Almanya
Thomas Olesen	2025	'Should I Tell?' Moral Reflexivity in...	Ahlaki Refleksivite, Otobiyografi	Ahlaki Refleksivite Teorisi	Otobiyografik Analiz	Global Kuzey
van Eijbergen, R., ve Siebers, V. M.	2025	Understanding Whistleblowing in Practice...	Uygulamada İhbar, Deneyimler	Grounded Theory	Anlatı Analizi (Mülakat)	Hollanda
Achyani, F., vd.	2025	Virtue and valor: Examining how ethical...	Etik Liderlik, Ahlaki Muhakeme	Kohlberg'in Bilişsel Ahlaki Gelişimi (CMD)	Çoklu Doğrusal Regresyon	Endonezya
Kenny, K., vd.	2025	'You can't buy my silence'...	Gizlilik Sözleşmeleri (NDA), Direniş	Hegemonya Teorisi	Nitel Vaka Analizi	İngiltere
Bilal Ahmad Elsalem, Ahmad Qotba, Fekri Ali Shawtari, Najla Al-Thani	2025	Whistleblowing as Spiritual Governance: Reframing Accountability through Islamic Ethical Architecture	İfşa, Hesap Verebilirlik, İslami Etik, Manevi Yönetişim	İslami Etik Mimari ve Yönetişim Teorisi (Amānah, Shahāda vb.)	Nitel Yorumlayıcı Tasarım, Tematik Analiz	Katar
A. F. Al Dossari	2025	Whistleblowing as an emerging norm for optimising corporate governance:	Kurumsal Yönetişim, Tadawul, İfşa Normları	Yol Bağımlılığı Teorisi ve Kurumsal Yönetişim Çerçevesi	Nitel İnceleme ve Yasal Analiz	Suudi Arabistan

		Prospects and challenges for implementation				
Chamari Lalanthi Edirisinghe, Wouter Vleugels, Huw Flatau-Harrison, Andrew Noblet	2025	What Happens After Whistleblowing? A Systematic Literature Review of the Post-whistleblowing Phase	İfşa Sonrası Aşama, Sistematik İnceleme, Örgütsel Yanlışlık	Prososyal Davranış Teorisi (POB), Kaynak Bağımlılığı, Azınlık Etkisi	Sistematik Literatür İncelemesi (PRISMA)	Uluslararası (ABD, BK, İrlanda, Norveç vb.)
Klaus Ulrich Schmolke, Verena Utikal	2025	Whistleblowing: incentives and situational determinants	Teşvikler, Durumsal Belirleyiciler, Deney	Rasyonel Seçim ve Davranışsal İktisat Çerçevesi	Laboratuvar Deneyi, Strateji Metodu	Almanya
Fredrik Engelstad, Sissel Trygstad	2025	Whistleblowing – an extension of working life democracy? The case of Norway	Çalışma Hayatı Demokrasisi, Norveç, WEA	Çalışma Hayatı Demokrasisi ve Siyasi Demokrasi Çerçevesi	Nicel Veri Analizi (Boylamsal Anketler)	Norveç
Mahaut Fanchini, Meghan Van Portfliet	2025	Whistleblowing as a Recursive Sequence of Épreuves: A Boltanskian Theorization of Speaking Up	İfşa Süreci, Boltanski, Eleştiri, Rekürsiflik	Boltanski'nin Eleştiri Sosyolojisi	Teorik Çerçeve Geliştirme ve Kavramsal Analiz	Fransa / ABD
Clarisse Lafleur, Tim Hasso, Francesco Barbera	2025	Whistleblowing in family firms: power and justice dynamics	Aile Şirketleri, Güç Dinamikleri, Adalet	Güç Teorisi ve Örgütsel Adalet	Deneysel Tasarım (2x2x2 Gruplar Arası)	ABD
Kate Kenny, Mahaut Fanchini	2025	Whistleblowing as Disclosure Injustice: Testimonial and Structural Barriers to Being Heard	Epistemik Adaletsizlik, Yapısal Adaletsizlik, Cinsiyet	Epistemik Adaletsizlik ve Yapısal Adaletsizlik Teorileri	Yorumlayıcı Teorileştirme, Problematizing İnceleme	Batı Odaklı (ABD, BK, Avrupa)
Irfan Zamzam, Nahu Daud, Suriana AR Mahdi	2025	Determinants of Fraud Prevention in Regional Budget Management with Spiritual Intelligence as a Moderator	Fraud prevention, spiritual intelligence, regional budget	Hile Elması ve Planlı Davranış Teorisi	PLS-SEM (SmartPLS)	Endonezya
Iain Munro	2025	Dissensus Whistleblowing: Disclosure of new objects and stakeholders and new voices	Dissensus whistleblowing, stakeholders, voices	Rancière'in Dissensus Teorisi	Karşılaştırmalı Vaka Analizi	Uluslararası
Roberto Aprile, Daniele Gervasio, Andrea Pulcini	2025	Evaluating control systems to prevent corporate crimes: An analysis within the Italian football context	Corporate governance, football clubs, transparency	Rasyonel Seçim Paradigması	Belge Analizi	İtalya
Eugine Tafadzwa Maziriri, Brian Mabuyana vd.	2025	From whistleblowing to action: Students' narratives on combating White-collar Crime in South Africa	White-collar crime, South Africa, students	Yerel (Indigenous) Teorik Yaklaşım	Anlatı Analizi (Gioia Metodu)	Güney Afrika

Hong Kim Duong, Sadok El Ghoul vd.	2025	Can Whistleblowing Improve Organizational Effectiveness? Financial Reporting Misconduct	Financial reporting, effectiveness, capital	Kurumsal Sermaye Teorisi	DiD, PSM ve Lojistik Regresyon	ABD
Niklas Wallmeier ve Timo Promann	2025	The Hidden Costs of Whistleblower Protection	Kurumsal dolandırıcılık; ihbarcılık; iş etiği; laboratuvar deneyi	Oyun Teorisi (Güven Oyunu ve Moonlighting Oyunu modelleri), Sadakat/Sadakatsizlik tipi modeller	Laboratuvar deneyi	Almanya
Smaili, N., ve Arroyo, P.	2024	Removing Barriers to Whistleblowing in...	NPO, Güçlendirme, Sistem Yaklaşımı	Sistem Teorisi	Nitel (Deductive-Inductive)	Kanada
Klarenbeek, S., ve van Eijbergen, R.	2024	Strengthening Internal Reporting Systems...	Gizli Danışmanlar, Kurumsal Güven	Grounded Theory	Nitel Mülakat	Hollanda
Kenny, K., ve Fanchini, M.	2024	Troubling organizational violence...	Kurumsal Şiddet, Misilleme, Butler	Judith Butler (Kırılganlık)	Anlatı Temelli Mülakat	ABD ve Fransa
Kuldova, T. Ø., ve Nordrik, B.	2024	Workplace investigations, the epistemic power...	İşyeri Soruşturmaları, Yönetselcilik	Epistemik Güç ve Managerialism	Nitel Vaka ve Doküman Analizi	Norveç
Hemrit, W., ve Belgacem, I.	2024	Spotlight on Corporate Fraud...	Takaful Sigortacılığı, Hile Açıklamaları	Vekalet ve Sinyalizasyon Teorileri	Dinamik GMM Regresyon	Suudi Arabistan
Sebastian Oelrich, Anne Chwolka	2024	When deviants talk: the role of Dark Triad traits and moral reasoning in whistleblowing	Karanlık Üçlü, Ahlaki Muhakeme, Yolsuzluk	Planlı Davranış Teorisi (TPB)	Nicel Anket, PLS-SEM	Almanya / Danimarka
Paschalis Kagias, Alexandros Garefalakis, vd.	2024	Whistleblowing Based on the Three Lines Model	İç Denetim, Üç Hat Modeli, AB Direktifi 2019/1937	Üç Hat Modeli (Three Lines Model)	Kavramsal Çerçeve Geliştirme	Yunanistan / Kıbrıs
Kate Kenny, Mahaut Fanchini	2024	Women Whistleblowers: Examining parrhesia, power and gender with Sophocles' Antigone	Kadın İfşacılar, Parrhesia, Güç, Toplumsal Cinsiyet	Foucault'nun Parrhesia Kavramı ve Psiko-sosyal Örgüt Teorisi	Nitel Derinlemesine Mülakatlar	Fransa, İrlanda, ABD
Alfiana Antoh, Mahfud Sholihin, Slamet Sugiri, Choirunnisa Arifa	2024	A perspective on the whistleblowing intention of internal auditors: an integrated ethical decision-making model	Ethical awareness, ethical climate, ethical judgment, TPB	Planlı Davranış Teorisi (TPB)	PLS-SEM (WarpPLS)	Endonezya
Deepa Govindarajan Driver, Mads	2024	An inconvenient dissident: Human rights activism in the case of Julian Assange	Human rights activism, Julian Assange, truth-telling	Parrhesia (Korkusuz Konuşma)	Vaka Analizi (Julian Assange)	Uluslararası

Andenæs, Iain Munro						
Meysam Manesh, Adebukola E. Oyewunmi	2024	Ethical decision-making: whistleblowing intention in East Africa	Ethical decision-making, East Africa, retaliation	Planlı Davranış Teorisi (TPB)	PLS-SEM ve Çoklu Grup Analizi	Uganda ve Kenya
Kate Kenny	2024	Feminist social movements and whistleblowing disclosures: Ireland's Women of Honour	Feminist movements, Women of Honour, solidarity	Feminist Teori ve Parrhesia	Nitel Vaka Analizi	İrlanda
Nanang Shonhadji, Soni Agus Irwandi	2024	Fraud prevention in the Indonesian banking sector using anti-fraud strategy	Anti-fraud strategy, bank, financial crime	Durumsal Suç Önleme Teorisi (SCPT)	PLS-SEM (WarpPLS)	Endonezya
Akhil Bhardwaj, Henk Akkermans	2024	Frontiers in Operations: The Confidence Trap in Operations Management Practices	Confidence trap, man-made disasters, OM	Sistem Dinamikleri Teorisi	Simülasyon ve Vaka Analizi	ABD
Wael Hemrit ve Ines Belgacem	2024	Spotlight on Corporate Fraud: How Is Takaful Insurance Stability Affected by Its Disclosure?	Takaful sigortası; dolandırıcılık ifşası; finansal istikrar; ihbarcılık; Suudi Arabistan	Vekalet Teorisi, Sinyalizasyon Teorisi, Mülkiyet Maliyetleri Teorisi, Meşruiyet Teorisi, Siyasi Maliyetler Teorisi, Kaynak Bağımlılığı Teorisi, Sosyal Norm Teorisi	Dinamik panel veri analizi (GMM - Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi)	Suudi Arabistan
Arroyo Pardo, P., Smaili, N., ve Bensid, S.	2024	Removing barriers to whistleblowing at nonprofit organizations through employee empowerment	Whistleblowing, NPOs, Employee empowerment, Internal reporting, Governance	Psikolojik Güçlendirme Teorisi (Psychological Empowerment Theory)	Nitel Araştırma (Mülakatlar / Vaka Analizi)	Kanada
Krügel, S., ve Uhl, M.	2023	Internal whistleblowing systems...	İç İhbar Sistemleri, Yaptırımlar	Ekonomik Caydırıcılık Teorisi	Laboratuvar Deneyi	Almanya
Batolas, D., vd.	2023	Psychological and Hierarchical Closeness...	Psikolojik Yakınlık, Hiyerarşik Yakınlık	Sosyal Kimlik Teorisi	Meta-Analiz	Global
Kagias, P., vd.	2023	Validating the Whistleblowing Maturity Model...	Olgunluk Modeli, Denetim, Delphi	Delphi Metodu Çerçevesi	Delphi Metodu	Yunanistan
Hengky Latan, Charbel J. C. Jabbour, vd.	2023	What Makes You a Whistleblower? A Multi-Country Field Study on the Determinants of the Intention to Report Wrongdoing	Kamu Sektörü, İfşa Niyeti, Karşılaştırmalı Çalışma	Prososyal Örgütsel Davranış ve Sosyal Bilgi İşleme Modeli	Karma Yöntem (Arşiv ve Anket), CB-SEM	ABD ve Endonezya
Richard Weiskopf	2023	Dis/organising visibilities: Governmentalisation and counter-transparency	Governmentalisation, counter-transparency, Snowden	Foucauldian Güç ve Parrhesia	Vaka Analizi (Edward Snowden)	Uluslararası

L. William, B. Pauksztat, S. Corby	2023	Fairly and Justly? Are Employment Tribunals Able to Even Out Whistleblowing Power Imbalances?	Employment tribunals, power imbalances, legal representation	Kaynak Bağımlılığı Teorisi	Multinomial Lojistik Regresyon	Birleşik Krallık
Maria Krambia Kapardis, Michael Levi	2023	Fraud and corruption in football: lessons from a survey of match-fixing in Cyprus	Match-fixing, football, fraud prevention	Hile Üçgeni / Elmas Teorisi	Tanımlayıcı Anket Analizi	Kıbrıs
Muel Kaptein	2022	How Much You See Is How You Respond…	Etik Dışı Davranış Sıklığı, İhbar Niyeti	Normatif Davranışın Odak Teorisi	Hiyerarşik Regresyon	Holland a
Wim Vandekerckhove	2022	Is It Freedom? The Coming About of…	AB Direktifi, İfade Özgürlüğü	Skinner ve Berlin'in Özgürlük Teorileri	Doküman Analizi	Avrupa (AB)
Previtali, P., ve Cerchiello, P.	2022	Organizational Determinants of Whistleblowing…	Belediyeler, Kurumsal Belirleyiciler	Hile Üçgeni (Fraud Triangle)	Poisson Regresyon	İtalya
Katrina A. Bramstedt	2022	Whistleblowing policies and corporate values: a review of Australia's largest corporations	Kurumsal Değerler, Liderlik, Etik, Uyum	Değer Temelli Yönetişim ve Etik Değer Sistemleri	İçerik Analizi, Web Sitesi ve Politika İncelemesi	Avustralya
R. M. Ayres, F. F. Sauerbronn, A. C. Fonseca, J. C. Nascimento	2022	Accounting professionals and whistleblowing: a typology of the influence of institutional logics	Accounting professionals, whistleblowing, institutional logics	Kurumsal Mantıklar Teorisi (TIL)	İçerik ve Hermeneutik Analiz	Brezilya
Lauck, J. R., vd.	2021	How Auditors' Fraud Inquiry Strategies Can…	Hile Sorgulama, Ego Tükenmesi	Ego Depletion Theory	Deneysel Tasarım	ABD
Hoekstra, A., ve Talsma, J.	2021	Introducing a New Key Player in Internal…	Gizli Danışmanlar, İç Raporlama	Bütünleşik İhbar Çerçevesi	Karma Yöntem (Anket ve Mülakat)	Holland a
Iwai, T., vd.	2021	Voice or silence: antecedents…	Akran Davranışı, Ses mi Sessizlik mi?	Sosyal Bilişsel Teori	Regresyon Modelleri	Brezilya
Oussama Ouriemmi, Wafa Ben Khaled, Mahaut Fanchini	2021	Whistleblowers or Offenders? A Judicial Approach to Whistleblowing – The LuxLeaks Case	LuxLeaks, Yargısal Yaklaşım, Misilleme	Örgütlerin Hukuk Sosyolojisi ve Yargısallaşma Teorisi	Nitel Karşılaştırmalı Vaka Analizi	Lüksemburg
Emilie Hennequin	2021	What motivates internal whistleblowing? A typology adapted to the French context	Motivasyon, Tipoloji, Örgütsel İşlevsizlik	Tipolojik Yaklaşım ve Prososyal Davranış Teorisi	Nitel Araştırma, Yaşam Öyküsü Mülakatları	Fransa
Saera R. Khan, Lauren C. Howe	20	Concern for the Transgressor's Consequences: An	Transgressor's consequences, unreported	Sosyal Kimlik Teorisi / Grup Birliği	Senaryo Bazlı Deney	ABD

	2021	Explanation for Why Wrongdoing Remains Unreported	wrongdoing, entitativity		ve Regresyon	
Suriana A.R. Mahdi, Yustiana Djaelani, Suwito, Irfandi Buamonabot	2021	Determinants of Fraud Prevention with Spiritual Intelligence as Moderator	Competency, organizational culture, love of money	Planlı Davranış Teorisi (TPB)	Hiyerarşik Regresyon	Endonezya
Juho Saloranta	2021	The EU Whistleblowing Directive: An Opportunity for (Operationalizing) Corporate Human Rights Grievance Mechanisms?	İhbarcılık; Kurumsal şikayet mekanizmaları; Hak arama yolu; İş dünyası ve insan hakları; Kurumsal sorumluluk	Kurumsal Sosyal Sorumluluk (CSR), Birleşmiş Milletler Rehber İlkeleri (UNGPs), İnsan Hakları Durum Tespiti (HRDD)	Hukuki analiz ve teorik inceleme	Finlandiya
Kenny, K., ve Bushnell, A.	2020	How to WhistleBlow: Dissensus and Demand	Parrhesia, Hegemonya, Dissensus	Laclau ve Mouffe (Hegemonya), Parrhesia	Nitel Vaka Analizi	İsviçre
Horbach, S. P. J. M., vd.	2020	On the Willingness to Report…	Araştırma Suistimali, Güç İlişkileri	Güç Teorisi (French ve Raven/Lukes)	Multinational Anket	Avrupa
Neu, D., vd.	2020	Speaking Truth to Power: Twitter Reactions…	Panama Belgeleri, Twitter Tepkileri	Bakhtin'in Konuşma Türleri Teorisi	Metin Madenciliği / Logit Regresyon	Global
Burrell, D. N., vd.	2020	Supply chain and logistics management…	Tedarik Zinciri, Siber Güvenlik	İnsan Faktörleri Teorisi	İçerik ve Argümantatif Analiz	ABD
Judith van Erp, Kim Loyens	2020	Why External Witnesses Report Organizational Misconduct to Inspectorates: A Comparative Case Study in Three Inspectorates	Dış Şahitler, Müfettişlikler, Örgütsel Kusur	Örgütsel Alan Perspektifi (Kurumsal Teori)	Karşılaştırmalı Nitel Vaka Analizi, Mülakatlar	Hollanda
Thomas J. Roulet, Rasmus Pichler	2020	Blame Game Theory: Scapegoating, Whistleblowing and Discursive Struggles following Accusations of Organizational Misconduct	Scapegoating, whistleblowing, organizational misconduct	Suçlama Oyunu Teorisi (Blame Game)	Kavramsal ve Söylem Analizi	Uluslararası
Oliver Nnamdi Okafor, Festus A. Adebisi, Michael Opara, Chidinma Blessing Okafor	2020	Deployment of whistleblowing as an accountability mechanism to curb corruption and fraud in a developing democracy	Accountability, corruption, fraud, developing democracy	Kurumsal Teori	Karma Yöntem (Anket ve Mülakat)	Nijerya
Stephen R. Stubben, Kyle T. Welch	2020	Evidence on the Use and Efficacy of Internal	Internal whistleblowing,	Sinyalizasyon Teorisi	Arşivsel Veri ve Regresyon	ABD

	20	Whistleblowing Systems	system efficacy, report volume			
Dodi Wirawan Irawanto, Khusnul Rofida Novianti	2020	Exploring the Nature of Whistle Blowing in Organizations in Asia	HRM, collectivist culture, Asia	Kültürel Değerler Teorisi	Bütünleştirici Literatür Taraması	Asya Geneli
Luca Carollo, Marco Guerci, Nicoletta Parisi	2020	'There's a Price to Pay in Order Not to Have a Price': Whistleblowing	Whistleblowing, employment relationship, power	Eleştirel Yönetim Çalışmaları (CMS)	Nitel Anlatı Analizi	İtalya
Florencia Pangestu ve Dian Kartika Rahajeng	2020	The Effect of Power Distance, Moral Intensity, and Professional Commitment on Whistleblowing Decisions	İş etiği, ahlaki yoğunluk, güç mesafesi, profesyonel bağlılık, ihbarcılık	Vekalet Teorisi (Agency Theory), İlkeli Organizasyonel Muhalefet	Anket (Survey) yöntemi ve çoklu doğrusal regresyon analizi	Endonezya (Universitas Gadjah Mada öğrencileri)
Kenny, K., vd.	2019	Mental Heath as a Weapon...	Ruh Sağlığı, Normatif Şiddet	Judith Butler (Performativite), Foucault	Nitel Mülakat ve Tematik Analiz	ABD ve Avrupa
Shanmugavel Rajeevan	2019	Building a bulletproof whistleblowing environment: an accountant's perspective	Whistleblowing environment, moral judgments, reporting channels	Hofstede Kültür Boyutları	Kruskal-Wallis ve Tanımlayıcı İstatistik	Sri Lanka
Pompiliu-Nicolae Constantin, Marius Stoicescu	2019	Facing Irregularities in Sport: Whistleblowing and Watchdog Journalism	Sport irregularities, watchdog journalism, investigation	Trevino Etik Karar Verme Modeli	Nitel Mülakat ve İçerik Analizi	Romanya
Yuspin, W., ve Fauzie, A.	2018	The Effectiveness of Spin off...	İslami Bankacılık, Spin-off	Friedman'ın Hukuk Sistemi Teorisi	Nitel / Hukuki Analiz	Endonezya
Lewis, D., ve Vandekerckhove, W.	2018	Trade Unions and the Whistleblowing Process...	Sendikalar, Stratejik Genişleme	Hirschman'ın Exit, Voice and Loyalty	Nitel Doküman İncelemesi	İngiltere
Kim Loyens, Wim Vandekerckhove	2018	Whistleblowing from an International Perspective: A Comparative Analysis of Institutional Arrangements	Karşılaştırmalı Analiz, İfşa Kurumları, Uluslararası	Kurumsal Düzenlemeler ve Yönetişim Çerçevesi	Karşılaştırmalı Nitel Analiz, Mülakatlar	11 Ülke (ABD, Norveç, Belçika vb.)
Wim Vandekerckhove	2018	Whistleblowing and Information Ethics: Facilitation, Entropy, and Ecopoiesis	Bilgi Etiği, Entropi, Ecopoiesis	Floridi'nin Bilgi Etiği (Information Ethics)	Kavramsal Tipoloji Geliştirme	Birleşik Krallık / Genel
Hengky Latan, Christian M. Ringle, vd.	2018	Whistleblowing Intentions Among Public Accountants in Indonesia: Testing for the Moderation Effects	Kamu Muhasebecileri, POS, Takım Normları	Planlı Davranış Teorisi ve Örgütsel Destek Teorisi	Nicel Anket, PLS-SEM	Endonezya

Yongjin Chang, Mark Wilding, Min Chul Shin	2017	Determinants of Whistleblowing Intention: Evidence from the South Korean Government	Public officials, government, South Korea	Planlı Davranış Teorisi (TPB)	Ordered Probit Regresyon	Güney Kore
Hwan-Jin Nho	2016	Research ethics education in Korea...	Araştırma Etiği Eğitimi, Kültürel Fark	Doğu Asya Değerleri vs Batı Değerleri	Teorik ve Kavramsal Analiz	Güney Kore

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma, bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır. Bu çalışma kapsamında yürütülen sistematik literatür taraması, ikincil veri kaynaklarına dayandığından etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makaleye 1. Yazar %50, 2. Yazar %50 oranında katkı sağlamıştır.

Destek Beyanı

Bu çalışma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar Beyanı

Yazarların bu çalışma ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

Achyani, F., Fatchan, I. N., Fatchan, F. H., ve Fauzan. (2025). Virtue and valor: Examining how ethical leadership and moral reasoning propel whistleblowing intentions. Problems and Perspectives in Management, 23(3), 555-566. https://doi.org/10.21511/ppm.23(3).2025.40

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50(2), 179–211. https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T

Al Dossari, A. F. (2025). Whistleblowing as an emerging norm for optimising corporate governance: Prospects and challenges for implementation. Corporate Law ve Governance Review, 7(3), 190–201. https://doi.org/10.22495/clgrv7i3sip

Al-Thani, N., ve Wright, S. (2026). Whistleblowing in emerging financial systems: Model development and mixed-methods evidence from banks in Qatar. Journal of Risk and Financial Management, 19(1), 33. https://doi.org/10.3390/jrfm19010033

Antoh, A., Sholihin, M., Sugiri, S., ve Arifa, C. (2024). A perspective on the whistleblowing intention of internal auditors: An integrated ethical decision-making model. Cogent Business ve Management, 11(1), 2292817. https://doi.org/10.1080/23311975.2023.2292817

Aprile, R., Gervasio, D., ve Pulcini, A. (2025). Evaluating control systems to prevent corporate crimes: An analysis within the Italian football context. Journal of Management and Governance. https://doi.org/10.1007/s10997-025-09738-8

Aykanat, Z., ve Vural, A. G. M. F. (2019). Bilgi uçurma (whistleblowing) davranışı. Olumsuz Boyutlarıyla Örgütsel Davranış, 49.

Baltacı, A. (2017). Bilgi uçurma: Kavram ve kuramsal temeller. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(2), 397–423.

Baron, R. M., ve Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. Journal of Personality and Social Psychology, 51(6), 1173. https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.6.1173

Batolas, D., Perkovic, S., ve Mitkidis, P. (2023). Psychological and hierarchical closeness as opposing factors in whistleblowing: A meta-analysis. Journal of Business and Psychology, 38, 369–383. https://doi.org/10.1007/s10869-022-09849-5

Bertalanffy, L. V. (1973). General system theory: Foundations, development, applications. George Braziller.

Bhardwaj, A., ve Akkermans, H. (2024). Frontiers in Operations: The Confidence Trap in Operations Management Practices: Anatomy of Man-Made Disasters. Manufacturing ve Service Operations Management, 26(4), 1245–1268. https://doi.org/10.1287/msom.2023.0034

Cemaloğlu, N., ve Akyürek, M. İ. (2017). Örgütlerde whistleblowing (bilgi uçurma). Turkish Journal of Educational Studies, 4(3).

Chang, Y., Wilding, M., ve Shin, M. C. (2017). Determinants of Whistleblowing Intention: Evidence from the South Korean Government. Public Performance ve Management Review, 40(4), 676-700. https://doi.org/10.1080/15309576.2017.1318761

Dhingra, S., ve Jaiswal, A. (2025). Determinants of digital transformation in organisation: A systematic literature review using the TCCM framework. Social Sciences ve Humanities Open, 12, 102129. https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2025.102129

DiMaggio, P. J., ve Powell, W. W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. American Sociological Review, 48(2), 147–160. https://doi.org/10.2307/2095101

Edirisinghe, C. L., Vleugels, W., Flatau-Harrison, H., ve Noblet, A. (2025). What happens after whistleblowing? A systematic literature review of the post-whistleblowing phase. Journal of Business Ethics. https://doi.org/10.1007/s10551-025-06214-3

Elsalem, B. A., Qotba, A., Shawtari, F. A., ve Al-Thani, N. (2025). Whistleblowing as spiritual governance: Reframing accountability through Islamic ethical architecture. Journal of Integrated Socio-Economic Systems and Islamic Finance, 1(1), 129–164. DOI: https://doi.org/10.65638/2978-8196.2025.01.10

Fischer, M., ve Gollwitzer, M. (2023). Whistleblowing paradigms. Collabra: Psychology, 9(1), 87493. https://doi.org/10.1525/collabra.87493

Fischer, M., Thielmann, I., ve Gollwitzer, M. (2024). The role of personality in whistleblowing: An integrative framework. Personality Science, 5, 1–16. https://doi.org/10.1177/27000710241257432

Hillman, A. J., Withers, M. C., ve Collins, B. J. (2009). Resource dependence theory: A review. Journal of Management, 35(6), 1404–1427. https://doi.org/10.1177/0149206309343469

Hoekstra, A., ve Talsma, J. (2021). Introducing a new key player in internal whistleblowing procedures: Examining the position of confidential advisers. Public Integrity, 23(1), 52–67. https://doi.org/10.1080/10999922.2020.1775462

Iwai, T., Yeung, L., ve Artes, R. (2021). Voice or silence: antecedents of whistleblowing intentions. RAUSP Management Journal, 56(2), 186-201. https://doi.org/10.1108/RAUSP-06-2020-0126

Kaptein, M. (2022). How much you see is how you respond: The curvilinear relationship between the frequency of observed unethical behavior and the whistleblowing intention. Journal of Business Ethics. https://doi.org/10.1007/s10551-022-05105-3

Kenny, K. (2024). Feminist social movements and whistleblowing disclosures: Ireland's Women of Honour. Gender, Work ve Organization, 31(3), 961–982.

Kenny, K., ve Fanchini, M. (2025). Whistleblowing as disclosure injustice: Testimonial and structural barriers to being heard. Gender, Work ve Organization. https://doi.org/10.1111/gwao.13270

Kosa, G. (2019). Whistleblowing concept and management process. In Y. Cakirel (Ed.), Management and organization: Various approaches (pp. 129–140). Peter Lang. https://doi.org/10.3726/b15579

Lazar, T. (2022). Organizational scandal on social media: Workers whistleblowing on YouTube and Facebook. Information and Organization, 32(1), 100390. https://doi.org/10.1016/j.infoandorg.2022.100390

Meyer, J. W., ve Rowan, B. (1977). Institutionalized organizations: Formal structure as myth and ceremony. American Journal of Sociology, 83(2), 340–363. https://doi.org/10.1086/226550

Mishra, D., Gunasekaran, A., Childe, S. J., Papadopoulos, T., Dubey, R., ve Wamba, S. (2016). Vision, applications and future challenges of internet of things. Industrial Management ve Data Systems, 116(7), 1331–1355. https://doi.org/10.1108/IMDS-11-2015-0478

Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., ve Altman, D. G. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: The PRISMA statement. BMJ, 339(jul21 1). https://doi.org/10.1136/bmj.b2535

Mrowiec, D. (2022). Factors influencing internal whistleblowing: A systematic review of the literature. Journal of Economics ve Management, 44, 142–186. https://doi.org/10.22367/jem.2022.44.07

Near, J. P., ve Miceli, M. P. (1985). Organizational dissidence: The case of whistle-blowing. Journal of Business Ethics, 4(1), 1–16. https://doi.org/10.1007/BF00382668

Oelrich, S., ve Chwolka, A. (2024). When deviants talk: The role of Dark Triad traits and moral reasoning in whistleblowing. Journal of Management Control, 35(3), 333–369. https://doi.org/10.1007/s00187-024-00379-0

Olesen, T. (2025). 'Should I tell?' Moral reflexivity in 14 whistleblower autobiographies. Journal of Business Ethics, 199, 55–70.

Park, H., Blenkinsopp, J., Oktem, M. K., ve Omurgonulsen, U. (2008). Cultural orientation and attitudes toward different forms of whistleblowing: A comparison of South Korea, Turkey, and the UK. Journal of Business Ethics, 82(4), 929–939. https://doi.org/10.1007/s10551-007-9603-1

Penner, L. A., Dovidio, J. F., Piliavin, J. A., ve Schroeder, D. A. (2005). Prosocial behavior: Multilevel perspectives. Annual Review of Psychology, 56(1), 365–392. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.56.091103.070141

Previtali, P., ve Cerchiello, P. (2022). Organizational determinants of whistleblowing: A study of Italian municipalities. Administrative Sciences, 11(2). https://doi.org/10.1007/s11115-021-00554-0

Salman, Ş. (2024). Uyarıcı Organizma Tepki (SOR) Modeli. Tüketici Davranışlarında Kullanılan Modeller: Geçmişten Günümüze Tüketici Davranışlarını Belirlemede Kullanılan Modeller, 31.

Şah, U., ve Şah, D. E. (2022). Kültürel bir boyut olarak "bireycilik-toplulukçuluk" ve Türkiye'deki çalişmalar. LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 13(2), 108-121. https://izlik.org/JA79RM79MX

Victor, B., ve Cullen, J. B. (1988). The organizational bases of ethical work climates. Administrative Science Quarterly, 101–125. https://doi.org/10.2307/239285

Yıldız, H., ve Tani, E. (2018). Bilgi uçurma davranışının öncülleri ve sonuçları. Global Journal of Economics and Business Studies, 7(14), 53–67. https://izlik.org/JA78SG72TZf

Extended Summary

A Discussion on Whistleblowing Behavior Studies: A Systematic Literature Review Through the TCCM Protocol

Introduction and Purpose

Whistleblowing—the disclosure of illegal or unethical practices within an organization to authorities capable of taking corrective action—has become one of the most critical mechanisms for corporate transparency and accountability. Although the academic literature on this topic is growing rapidly, the field remains fragmented. A major ongoing debate is whether existing research measures actual disclosure behavior or merely "behavioral intentions," which are often skewed by social desirability bias in surveys. This study aims to systematically review the whistleblowing literature and identify existing gaps using the PRISMA selection protocol and the TCCM (Theory, Context, Characteristics, Methodology) analytical framework.

Methodology

The literature search was conducted on February 18, 2026, using the Scopus database, which represents the largest social science database currently available. The search used 'whistleblowing' as the primary keyword and was limited to the past ten years. Inclusion criteria were: (1) articles written in English, (2) original research articles (excluding reviews, book chapters, and conference proceedings), (3) articles classified under Business Management, Economics, and Econometrics, and (4) articles with full-text accessibility. Of the 94 articles initially retrieved, 14 were excluded due to inaccessibility of full texts, yielding a final analytical sample of 80 articles. These articles were subsequently coded and analyzed through the four TCCM dimensions: Theory, Context, Characteristics (variables), and Methodology. The combined use of PRISMA and TCCM protocols offers a methodological advantage that neither framework achieves independently. While PRISMA ensures transparency, reproducibility, and rigor in the article selection process, TCCM provides a structured analytical lens through which the selected literature can be systematically decoded across four distinct dimensions. Together, they enable not only a comprehensive mapping of the existing knowledge base but also the identification of structural patterns and blind spots that would remain invisible under conventional narrative review approaches.

Findings: Publication Trends

A temporal analysis of the publication distribution between 2016 and 2025 reveals a clear and sustained upward trajectory in whistleblowing research. The annual volume of studies has grown consistently over the period, reaching its highest point in 2025. An additional four articles published in early 2026 were also identified, further corroborating this trend. This growth pattern suggests that whistleblowing has become an increasingly mature and institutionalized research domain.

Findings: Theoretical Landscape

The analysis of theoretical frameworks reveals that behavioral and psychological models dominate the whistleblowing literature, accounting for approximately 30% of the reviewed studies. The Theory of Planned Behavior (TPB), developed by Ajzen (1991), is the most frequently employed framework. Prosocial Behavior Theory (Penner et al., 2005) also appears with notable frequency, offering explanations for the altruistic motivations that may underpin disclosure decisions.

Critical and post-structuralist approaches constitute the second-largest theoretical category at 22.5%. Institutional and managerial theories (20%) form the third major category, with institutional isomorphism theory (DiMaggio ve Powell, 1983; Meyer ve Rowan, 1977), systems theory (Bertalanffy, 1973), and resource dependence theory (Hillman et al., 2009) appearing most commonly.

Findings: Geographic Context

Geographically, whistleblowing research remains heavily concentrated in a limited number of countries. The United States leads with 11 studies, followed closely by Indonesia with 9. Norway and the United Kingdom each contribute 6 studies, with Germany (4), the Netherlands (4), and Saudi Arabia (4) also featuring prominently. The preponderance of U.S.-based research is largely attributable to the country's long history of high-profile corporate scandals and its relatively mature legislative infrastructure for whistleblower protection. European studies (particularly from Norway, the UK, and the Netherlands) tend to frame whistleblowing within discussions of individual rights, labor democracy, and organizational integrity. Indonesian studies are primarily concerned with issues of institutional transparency, ethical governance in banking, and the role of Islamic ethics in financial regulation.

A critical observation in the literature is the significant underrepresentation of collectivist, high-power-distance cultural contexts—such as those found in East Asia, Sub-Saharan Africa, and South Asia. Given that cultural dimensions like loyalty, deference to authority, and ingroup conformity are theoretically expected to substantially moderate whistleblowing behavior, the relative absence of such studies constitutes a major gap in the existing knowledge base and limits the generalizability of current theoretical models.

Findings: Variables and the S-O-R Framework

The variable structure of the reviewed literature was systematically analyzed using the Stimulus-Organism-Response (S-O-R) framework. At the stimulus level, the most frequently examined predictors are ethical training and awareness programs (n=8), whistleblowing channels (n=7), and organizational support (n=7). These findings underscore the central importance of organizational infrastructure—formal reporting mechanisms, supportive ethical cultures, and targeted educational initiatives—in enabling or constraining whistleblowing behavior.

At the organism level, fear of retaliation and perceived protection (n=8) and individual moral reasoning (n=7) are the most common mediating variables. These findings are theoretically consistent with the argument that potential whistleblowers face a profound ethical dilemma, caught between the impulse to correct wrongdoing and loyalty, and the very real threat of personal and professional

consequences. Among moderating variables, demographic characteristics predominate: gender (n=13), tenure (n=12), and age (n=12) are the three most common moderators, suggesting that individual-level demographic differences are widely treated as important boundary conditions.

At the response level, the most striking finding is the pronounced imbalance between the study of whistleblowing intention (n=14) and actual whistleblowing behavior (n=6). This gap points to a deep methodological and theoretical challenge: scenario-based and survey-based research systematically captures intentions rather than actions. As Fischer and Gollwitzer (2023) have argued, individuals in hypothetical whistleblowing scenarios may report stronger intentions to disclose than they would actually exhibit in real situations, in part due to social desirability effects. This intention-action gap represents one of the most pressing challenges for the field and calls for research designs capable of capturing actual disclosure behavior.

Gaps, Limitations, and Future Research Directions

The analysis identifies several important theoretical, methodological, contextual, and variable-level gaps that future research should address. Methodologically, the field urgently needs longitudinal studies that can track whistleblowing behavior and its consequences over time, as well as mixed-method designs that triangulate findings across quantitative and qualitative sources. Future research should also develop and test laboratory and field experimental paradigms capable of capturing actual behavior rather than self-reported intentions.

Theoretically, the literature would benefit from greater engagement with emotion theories—particularly the roles of anger, empathy, and guilt—with personality frameworks that go beyond the Dark Triad, and with models that address the post-whistleblowing phase, including organizational responses to disclosures and the long-term psychological recovery of whistleblowers themselves. The intersection of whistleblowing with organizational silence, voice, and identity is also underexplored.

Contextually, far more research is needed in collectivist and high-power-distance cultural settings. Comparative, cross-national studies that explicitly test whether theoretical models developed in individualist, Western contexts generalize to other cultural settings would represent a significant contribution to the field. Whistleblowing in non-profit organizations, in the public sector of developing economies, and in the context of social media disclosure also merit dedicated scholarly attention.

In terms of variables, future research should move beyond simple demographic moderators toward intersectional frameworks that account for the interplay of gender, race, status, and profession. The positive or 'bright side' dimensions of personality traits associated with whistleblowing—such as moral courage and conscientiousness—deserve greater attention. Variables such as the type of wrongdoing witnessed, the quality of managerial feedback received by potential whistleblowers, the 'black sheep effect', and the role of informal confidential advisors within organizations all represent promising directions for future inquiry.

Conclusion

This study provides a comprehensive and systematic mapping of the international whistleblowing literature through the TCCM framework, analyzing 80 articles published between 2016 and 2026. Whistleblowing research has grown substantially in volume and diversified considerably in its theoretical and methodological foundations. At the same time, persistent gaps remain in terms of geographic diversity, methodological rigor, and the fundamental theory-practice divide between measuring intentions and studying actual behavior. By systematically identifying these gaps and proposing a structured future research agenda, this study contributes to the development of whistleblowing as a maturing academic field and offers practical insights for organizations seeking to

strengthen ethical infrastructures, protect whistleblowers, and build more accountable, transparent governance mechanisms. From a theoretical standpoint, this study contributes to the field by demonstrating that the S-O-R framework offers a productive integrative scaffold for organizing the fragmented variable landscape of whistleblowing research. By mapping stimuli, organism-level processes, and behavioral responses onto a single coherent model, the study reveals structural interdependencies between variables that have previously been examined in isolation. From a practical standpoint, the findings carry direct implications for organizational policy: the centrality of retaliation fear as a mediating variable underscores the urgency of designing credible, enforceable whistleblower protection mechanisms—not merely formal policies, but culturally embedded norms that make disclosure psychologically safe. The geographic concentration of existing research also carries a practical warning: management frameworks and protection policies developed primarily in Western, individualist contexts may require substantial adaptation before they can be effectively implemented in collectivist organizational environments.